

TURINYS

PRATARMĖ	13
PIRMA DALIS	
NETYRAS JO PRASIDĖJIMAS	17
1 skyrius	19
2 skyrius	22
3 skyrius	23
4 skyrius	33
5 skyrius	51
6 skyrius	64
7 skyrius	71
8 skyrius	84
ANTRA DALIS	
ABSURDIŠKAS JO PALIKIMAS	105
9 skyrius	107
10 skyrius	119
11 skyrius	132
12 skyrius	149
13 skyrius	169
14 skyrius	180
15 skyrius	204
16 skyrius	211
17 skyrius	221
18 skyrius	247
19 skyrius	255
20 skyrius	273
21 skyrius	281

TREČIA DALIS**EKSCENTRIŠKI JO MOKSLAI**

307

22 skyrius

309

23 skyrius

324

24 skyrius

344

25 skyrius

358

26 skyrius

363

27 skyrius

377

28 skyrius

401

29 skyrius

405

KETVIRTA DALIS**SKANDALINGA JO KARJERA**

425

30 skyrius

427

31 skyrius

447

32 skyrius

470

33 skyrius

482

PENKTA DALIS**LAIMINGAS JO LIKIMAS**

495

34 skyrius

497

35 skyrius

509

36 skyrius

540

37 skyrius

559

38 skyrius

565

39 skyrius

573

Jeigu jums atrodo, kad ši knyga storesnė už pirmą romano „Ateivis svetimame krašte“ leidimą ir joje daugiau žodžių, jūs neklystate. Šį kartą išleistas originalus romano tekstas – toks, kokį Robertas Heinleinas iš pradžių sumanė ir surašė popieriuje.

Ankstesniame leidime buvo 160 000 žodžių su trupučiu, o ši sudaro apie 220 000 žodžių. Roberto rankraštinio egzemplioriaus puslapyje vidutiniškai yra nuo 250 iki 300 žodžių – nelygu kokią dalį sudaro dialogai. Taigi skaičiuodami, kad puslapyje yra vidutiniškai 275 žodžiai, o rankraščio apimtis 800 puslapių, iš viso gauname 220 000 žodžių – gal šiek tiek daugiau.

Ši knyga labai skiriasi nuo tos, kuri buvo pateikta plačiajai publikai, ir nuo tos mokslinės fantastikos, kurią žmonės skaitė 1961 metais, kai buvo išspausdintas pirmas šio romano leidimas, leidėjų pageidavimu autoriui sutrumpinus tekstą ir pašalinus kelias scenas, tuo metu galėjusias įžeisti skaitytojų skonį.

1948 metais žurnalo „Astounding Science Fiction“ lapkričio mėnesio numeryje buvo išspausdintas laiškas redaktoriui, kuriame skaitytojas siūlė pavadinimus kitais metais žurnale pasirodysiantiems kūriniais. Tarp tų pavadinimų buvo ir „Bedugnė“ (*Gulf*) – taip siūlyta pavadinti būsimą Roberto A. Heinleino apsakymą.

Po ilgo pokalbio tarp žurnalo redaktoriaus Johno W. Campbello (Jaun.) ir Roberto buvo nuspręsta, kad pakaks laiko parašyti visus apsakymus, kurių pavadinimus pasiūlė mokslinės fantastikos gerbėjas, ir jie galės laiku pasirodyti 1949 metų žurnalo lapkričio numeryje. Robertas pažadėjo parašyti apsakymą minėtu pavadinimu. Daugelis kitų žurnalui rašančių autorių taip pat sutiko prisidėti prie šios improvizacijos. Numatytas žurnalo numeris turėjo būti pavadintas „Kelionės laiku“.

O tada Robertui teko spręsti problemą – rasti pavadinimą atitinkančią istoriją.

Taigi abu susėdę pradėjome svarstyti galimus variantus. Be kitų netinkamų idėjų, aš pasiūliau rašyti apie žmonių vaiką, užaugintą ne šios planetos gyventojų. Robertas pasakė, kad šis sumanymas apsakymui per didelis, tačiau jį pasižymėjo. Tą vakarą nuėjęs į darbo kabinetą parašė keletą išsamių pastabų ir atidėjo į šalį.

Pagal pavadinimą „Bedugnė“ jis parašė kitą istoriją.

Pastabos keletą metų išbuvo aplanke, o tada Robertas pradėjo rašyti tai, kam buvo lemta tapti „Ateivių svetimame krašte“. Kažkodėl pasakojimas nesirišo ir Robertas atidėjo jį į šalį. Kelis kartus grįžo prie rankraščio, tačiau užbaigė tik 1960 metais: tai ir buvo tas variantas, kurį dabar laikote rankose.

1960 metų kontekste tokia knyga kaip „Ateivis svetimame krašte“ gąsdino leidėjus – joje buvo nueita kur kas toliau, negu vedė praminti takai. Taigi galimiems nuostoliams sumažinti Roberto buvo paprašyta sutrumpinti rankraštį iki 150 000 žodžių, tai yra knyga turėjo prarasti apie 70 000 žodžių. Buvo pageidaujama ir kitų pakeitimų – tik tada leidėjas buvo pasiruošęs suteikti galimybę išspausdinti šią knygą.

Pašalinti maždaug ketvirtadalį ilgos, sudėtingos knygos teksto atrodė beveik neįmanoma užduotis. Tačiau Robertas per kelis mėnesius ją įvykdė. Galutiniais skaičiavimais knygoje liko 160 087 žodžiai. Roberto įsitikinimu, dar labiau trumpinti buvo neįmanoma, ir knyga buvo priimta kaip tik tokios apimties.

28 metus ji buvo spausdinama būtent tokia forma.

1976 metais Kongresas išleido naują Autorių teisių įstatymą, kuriame, be kita ko, pasakyta, kad autoriaus mirties atveju jo našlei ar našliui pratęsus autorių teisių galiojimą panaikinamos visos ankstesnės sutartys. Robertas mirė 1988 metais ir kitąmet atėjo laikas pratęsti „Ateivio svetimame krašte“ autorių teises.

Kitaip nei daugelis rašytojų, Robertas originalaus mašinraščio, koks buvo pateiktas leidėjams, egzempliorių laikė Kalifornijos universiteto Santa Kruze bibliotekos archyve. Paprasčiau to rankraščio egzemplioriaus ir perskaičiau šalia pasidėjusi spausdintą variantą. Ir priėjau išvadą, kad trumpinti knygą buvo klaida.

Nusiunčiau mašinraščio kopiją Roberto literatūros agentei Eleanorai Wood. Ji taip pat perskaitė abu variantus kartu ir pritarė mano sprendimui. Taigi, pranešusi apie jį leidėjams, Eleanor leidyklai pateikė naują / seną knygos variantą.

Niekas neprisiminė fakto, kad ši knyga buvo taip drastiškai sutrumpinta – bėgant metams visi leidyklos redaktoriai ir aukštesni darbuotojai buvo pasikeitę. Taigi šis variantas jiems buvo visiškai staigmena.

Leidėjai sutiko, kad originalus tekstas geresnis už sutrumpintą, ir nusprendė jį išspausdinti.

Taigi jūs laikote rankose *originalų* romano „Ateivis svetimame krašte“ variantą – tokią knygą, kokią parašė Robertas Ansonas Heinleinas.

Romano siužetui nepaprastai svarbūs pagrindinių veikėjų vardai. Jie buvo kruopščiai parinkti: Džubalo (Jubalo) vardas reiškia „visų tėvas“, o Maiklas (Mykolas) – „toks kaip Dievas“. Palieku skaitytojams išsiaiškinti, ką reiškia kiti vardai.

Virginia Heinlein
Karmelis, Kalifornija, 1991 m.

PIRMA DALIS

NETYRAS JO PRASIDĖJIMAS

Kartą gyveno jaunas marsietis, pavarde Smitas.

Valentinas Maiklas Smitas buvo tikras kaip mokesčiai, bet jis buvo vientelis iš savo padermės.

Pirmosios žmonių ekspedicijos iš Teros į Marsą sudėtis buvo renkama pagal teoriją, kad didžiausią pavojų žmogui kosmose kelia pats žmogus. Anuomet, praėjus vos aštuoneriems Teros metams nuo pirmosios žmonių kolonijos Lunoje įkūrimo, bet kokia žmonių tarpplanetinė kelionė būtina turėjo būti vykdoma varginančiomis laisvojo kritimo orbitomis, dvigubo tangento pusinėmis elipsėmis: iš Teros į Marsą – du šimtus penkiasdešimt aštuonias dienas, tiek pat laiko skiriant kelionei atgal, pridėjus keturis šimtus penkiasdešimt penkias dienas laukiant Marse, kol dvi planetos pamažu atslinks į atitinkamą padėtį, leidžiančią nubrėžti dvigubo tangento orbitą, iš viso užtrunkant beveik trejus Žemės metus.

Be varginančio šios kelionės ilgumo, ji buvo dar ir labai rizikinga. Tik pasipildęs degalų kosminėje stotyje ir tada beveik grįžęs į Žemės atmosferą „Pasiuntinys“, tas primityvus skraidantis karstas, galėjo apskritai atlikti šią kelionę. Nuskridęs į Marsą, jis galėjo grįžti tik tuo atveju, jei nesuduš nusi-leisdamas, jei ras Marse vandens reakcinės masės tankams pripildyti, tam tikro Marse aptinkamo maisto ir jei sėkmingai klosis tūkstantis kitų dalykų.

Tačiau fiziniams pavojams buvo teikiama mažiau svarbos negu psichologinei įtampai. Aštuonios žmogiškosios būtybės, kaip beždžionės krūvoje turinčios praleisti beveik trejus Teros metus, privalėjo sutarti kur kas geriau, negu paprastai sutaria žmonės. Atsižvelgiant į ankstesnes pamokas, grynai vyriškos įgulos atsisakyta kaip psichologiškai nesveiko ir socialiai nestabili- laus modelio. Buvo nuspręsta, kad optimali laivo komanda būtų keturios sutuoktinių poros, jei pavyktų surinkti tokią reikiamų specialybių atstovų kombinaciją.

Generalinis rangovas – Edinburgo universitetas – įgulos narių atranką patikėjo subrangovui Visuomenės mokslų institutui. Pagal amžių, sveikatos būklę, mąstyseną, fizinį pasirengimą ar temperamentą iš savanorių atsijojus pelus, Institutui vis vien teko dirbti su daugiau kaip devyniais tūkstančiais sie-la ir kūnu sveikų kandidatų, turinčių bent vienos iš reikalingų sričių įgūdžių. Tikėtasi, kad Institutas pateiks kelias priimtinas keturių porų įgulos sudėtis.

Tokios sudėties įgulos surinkti nepavyko. Pagrindinės jos nariams reikalingos specialybės buvo šios: erdvėlaivio navigatoriaus, gydytojo, virėjo, mechaniko, laivo kapitono, semantiko, inžinieriaus chemiko, elektronikos inžinieriaus, fiziko, geologo, biochemiko, biologo, branduolinės inžinerijos, hidroponikos specialisto, raketų inžinieriaus. Kiekvienas įgulos narys privalėjo turėti daugiau nei vienos srities įgūdžių arba gebėjimų jų laiku įgyti. Buvo šimtai galimų kombinacijų iš šių įgūdžių turinčių pavienių asmenų; susidarė trys kombinacijos iš šias specialybes (prie kurių prisidėjo sanitarija ir žvalgyba) įvaldžiusių keturių sutuoktinių porų, tačiau visais trimis atvejais grupinio elgesio dinamikos specialistai, įvertinę tų žmonių temperamentų suderinamumo veiksnius, pasibaisėję tik skėstelėjo rankomis.

Generalinis rangovas pasiūlė nuleisti suderinamumo reikalavimų kar-tele; Institutas griežtai pasisiūlė grąžinti simbolinį vieno dolerio honora-rą. Tuo tarpu kompiuterių programuotoja, kurios vardas liko neužfiksuo-tas, davė skaičiavimo mašinoms užduotį atlikti mažesnės apimties – trijų porų – hipotetinių įgulų paiešką. Ji rado keliasdešimt tinkamų derinių – pa-gal kiekvieno tokio derinio charakteristikas buvo apibrėžta, kokiomis savy-bėmis turi pasižymėti paskutinė įgulos narių pora. Tuo metu mašinos toliau tikrino dėl kandidatų mirčių, pasitraukimo iš programos, naujų savanorių atsiradimo ir t. t. besikeičiančius duomenis.

Kapitonas Maiklas Brantas, tikslųjų mokslų magistras, Gynybos pa-jėgų rezervo vadas, pilotas (neribota licencija), trisdešimties kelionių į Mė-nulį veteranas, rodos, turėjo Institute šalininką, norintį paieškoti jam sava-norių viengungių moterų, viena kurių galėtų (kartu su juo) užpildyti spragą įgulos narių sąrašė, tada suporavus jo ir kiekvienos kandidatės pavardes per skaičiavimo mašinas išbandyti, ar toks derinys būtų priimtinas. Tuo galima paaiškinti kapitono sprendimą skristi į Australiją ir pasipiršti daktarei Vi-nifredai Kobern, devyneriais metais už jį vyresnei arklliško veido senmergei semantikei. Karlsbado archyvuose ji buvo apibūdinta kaip pasižyminti geru santūraus humoro jausmu, bet niekuo daugiau nepatraukli.

O gal Brantas veikė negavęs vidaus vartojimui skirtos informacijos, pa-stūmėtas vien to intuityvaus ryžtingumo, būtino vadovaujant kosmoso tyri-

nėjimams? Trumpai tariant, sumirgėjo lempuotės, iššoko perfokortos ir „Pasiuntinio“ įgula pagaliau buvo suformuota:

kapitonas Maiklas Brantas, vadas – pilotas, erdvėlaivio navigatorius, pakaitinis virėjas, pakaitinis fotografas, raketų inžinierius;

daktarė Vinifreda Kobern-Brant, keturiasdešimt vienerių semantikė, slaugytoja, sandėlininkė, istorikė;

ponas Fransis K. Sinis, dvidešimt aštuonerių vyresnysis vado padėjėjas, antrasis pilotas, erdvėlaivio navigatorius, astrofizikas, fotografas;

daktarė Olga Kovalik-Sini, dvidešimt devynerių virėja, biochemikė, hidroponikos specialistė;

daktaras Vordas Smitas, keturiasdešimt penkerių terapeutas ir chirurgas, biologas;

daktarė Merė Džeinė Lail-Smit, dvidešimt šešerių branduolinės inžinerijos specialistė, inžinierė chemikė, elektronikos ir energetikos technologė;

ponas Sergejus Rimskis, trisdešimt penkerių elektronikos inžinierius, inžinierius chemikas, mechanikas praktikas ir prietaisų meistras, kriologas;

ponia Eleonora Alvares-Rimski, trisdešimt dvejų geologė ir selenologė, hidroponikos specialistė.

Įgulą sudarė įvairiapusiškų įgūdžių turinti grupė, nors per intensyvius mokymus paskutinėmis savaitėmis prieš erdvėlaivio pakilimą jiems teko įgyti kai kurių antrinių įgūdžių. Dar svarbiau, kad jų charakteriai derėjo tarpusavyje.

Galbūt derėjo net per daug.

„Pasiuntinys“ pakilo pagal grafiką be jokių nesklandumų. Ankstyvajame kelionės etape kasdienius jo pranešimus lengvai gaudė slapti radijo imtuvai. Erdvėlaiviui tolstant ir silpstant signalams, juos gaudė ir retransliavo Žemės radijo palydovai. Įgula, kaip atrodė, buvo sveika ir laiminga. Didžiausia bėda, su kuria teko dorotis daktarui Smitui, buvo odos grybelio epidemija – įgula greitai prisitaikė prie laisvojo kritimo sąlygų ir jau antrą savaitę neberekėjo vaistų nuo pykinimo. Jei kapitonui Brantui ir buvo iškilę kokių problemų dėl drausmės, jis neparojo apie tai pranešti Žemei.

„Pasiuntinys“ prieš nusileidimą pasiekė tarpinę orbitą Fobo orbitos viduje ir dvi savaites praleido atlikdamas fotografinius tyrimus. Tada kapitonas Brantas atsiuntė radiogramą: „Bandysime nusileisti rytoj 12.00 pagal Galilėjaus sistemos laiko skalę tiesiai į pietus nuo Saulės ežero.“ Daugiau jokių pranešimų niekada nebuvo gauta.

Praėjo ketvirtis Žemės amžiaus, kol Marsą vėl aplankė žmogiškosios būtybės. Po šešerių metų nuo tada, kai nutilo „Pasiuntinys“, radijo bangomis valdomas zondas „Zombis“, paleistas jungtinėmis Geografijos draugijos ir *Société Astronautique Internationale* pastangomis, užpildė spragą ir įėjęs į laukimo orbitą vėliau grįžo atgal. Skraidančio roboto darytos nuotraukos parodė pagal žmogiškus reikalavimus neviliojantį kraštą; įrašymo prietaisai patvirtino, kad Arėjo atmosfera reta ir žmogui gyventi netinkama.

Tačiau „Zombio“ nuotraukos aiškiai parodė, kad „kanalai“ yra tam tikri inžineriniai dariniai ir kad esama kitų detalių, kurias įmanoma interpretuoti tik kaip miestų griuvėsius. Jei ne Trečiasis pasaulinis karas, būtų buvusi neatidėliotinais surengta plataus masto ekspedicija – paleistas žmonių pilotuojamas erdvėlaivis.

Tačiau karas ir priverstinis erdvėlaivio skrydžio atidėjimas galiausiai sudarė prielaidas surengti kur kas didesnio masto ir saugesnę ekspediciją negu ta, į kurią leidosi dingęs „Pasiuntinys“. Federacijos erdvėlaivis „Nugalėtojas“, valdomas išimtinai vyriškos įgulos, sudarytos iš aštuoniolikos patyrusių astronautų, ir gabenantis dar didesnę skaičių pirmųjų kolonistų vyrų, dėl Lail variklio privalumų atliko šią kelionę vos per devyniolika dienų. „Nugalėtojas“ nusileido tiesiai į pietus nuo Saulės ežero, kadangi kapitonas van Trompas ketino ieškoti „Pasiuntinio“. Antroji ekspedicija kasdien siuntė į Žemę radijo pranešimus, bet trys iš jų buvo įdomūs ne tik moksliniu požiūriu. Pirmasis buvo toks:

„Nustatyta raketinio laivo „Pasiuntinys“ buvimo vieta. Išgyvenusių nėra.“

Antroji pasaulį sukretusi žinia buvo ši: „Marsas yra gyvenamas.“

Trečioji: „Pranešimo 23–105 pataisa: aptiktas vienas gyvas „Pasiuntinio“ įgulos narys.“

Kapitonas Vilemas van Trompas buvo humaniškas ir sveiko proto žmogus. Jis iš anksto išsiuntė radiogramą: „Mano keleivis neturi – kartoju, neturi – patirti varginančio viešo sutikimo. Parūpinkite žemės trauką slopinančią daugkartinį erdvėlaivį, neštuvus, greitąją medicinos pagalbą ir ginkluotą apsaugą.“

Kartu kapitonas išsiuntė savo laivo chirurgą daktarą Nelsoną, kad jo rūpesčiu Valentinas Maiklas Smitas būtų įkurdintas Betzatos medicinos centro liukso apartamentuose, atsargiai perkeltas į hidraulinę lovą ir jūrų pėstininkų apsaugotas nuo išorinių kontaktų. Pats van Trompas nuvyko į neeilinį Federacijos Aukščiausiosios Tarybos posėdį.

Tuo metu, kai Valentinas Maiklas Smitas buvo guldomas į lovą, vyriausiasis mokslo ministras irzlškai tarė:

– Kapitone, net jeigu jūsų kaip kariškio, vadovavusio ekspedicijai, kuri vis dėlto pirmiausia buvo mokslinė, valdžia suteikia jums teisę nurodyti suteikti neįprastas medicinos paslaugas asmeniui, už kurį esate laikinai atsakingas, nematau priežasties dabar jums kištis į mano žinybos funkcijas. Juk Smitas yra tikras mokslinės informacijos lobynas!

– Manau, taip, pone ministre.

– Tuomet kodėl... – Nebaigęs sakinio mokslo ministras atsisuko į vyriausiąjį taikos ir karinio saugumo ministrą. – Deividai... Šis reikalas aiškiai nepriklauso mano jurisdikcijai. Ar savo žmonėms duosite reikiamus nurodymus? Šiaip ar taip, negalima leisti, kad tokio kalibro asmenybės kaip, tarkim, profesorius Kenedis ar daktaras Okadžima, neminint kitų, išstovėtų duobę laukdami. Jie šito nepakęs.

Taikos ministras neatsakė, bet klausiamai pažvelgė į kapitoną van Trompą. Kapitonas papurtė galvą.

– Ne, pone ministre.